

CODI DE BON GOVERN LOCAL

Preàmbul

El Congrés de Poders Locals i Regionals del Consell d'Europa (CPLRE), en les seves recomanacions núm. 60 i 86 aprovades el 1999, pretén inspirar els comportaments de les autoritats locals en relació amb l'“ètica política”.

Per la seva part, el Codi europeu de conducta per a la integritat política dels representants locals electes, aprovat pel CPLRE, advoca per promoure codis de conducta per als representants locals com a instruments que permetran crear confiança entre la classe política i la ciutadania, indispensable per a què les persones que hagin d'exercir les seves funcions puguin fer-ho de forma eficient, ja que el respecte pel mandat de l'electorat va estretament unit al respecte d'unes normes ètiques.

En aquesta direcció insisteix, també, la Conferència de Ministres europeus responsables de les institucions locals i regionals, en ocasió de la declaració sobre la “participació democràtica i l'ètica pública en l'àmbit local i regional”. La seva declaració de la sessió de València, 15 i 16 d'octubre de 2007, fent referència a l'Agenda de Budapest i a d'altres recomanacions del Consell de Ministres i del Consell d'Europa, ens recorda la utilitat del *Manual de bones pràctiques sobre l'ètica pública en l'àmbit dels governs locals*.

En base a les seves recomanacions i respectant el marc normatiu vigent, es considera convenient redactar una sèrie de principis i dissenyar instruments de govern que contribueixin a consolidar pautes de comportament dels representants locals per configurar una ètica pública comuna que eviti la mala gestió, desterrí possibles actuacions corruptes i, al contrari, serveixi per generalitzar les bones pràctiques.

El paper dels representants locals en la gestió dels ajuntaments, essencial per al funcionament del sistema democràtic per la seva proximitat a la ciutadania, ha de ser exercit, en general, amb sentit de la responsabilitat, voluntat de servei a la societat, transparència, eficàcia i dedicació plena a les seves funcions públiques.

No obstant això, en algunes ocasions, el sistema democràtic suporta casos de mala gestió i corrupció, falta de transparència en la gestió i en la relació amb la ciutadania, allunyament dels càrrecs electes de la realitat social, situacions de transfuguisme, connivència amb els interessos privats, o absència de vies suficients de control de la gestió per part l'oposició.

Tot i ser casos excepcionals, aquests fets degraden i perjudiquen la democràcia i danyen la credibilitat de les institucions i de la classe política. Davant aquests fenòmens, l'única resposta possible és la de comprometre's amb el bon funcionament de la democràcia local i d'aprofundir-hi a través d'una conducta honesta, transparent i oberta a la participació.

El cert és que els governs locals hem estat protagonistes dels canvis del nostre temps i determinants en les transformacions econòmiques i socials per al progrés col·lectiu, el desenvolupament sostenible i la igualtat d'oportunitats al nostre país. Els nostres ajuntaments han contribuït a l'avenç cap a la igualtat i la justícia social, la consolidació i el desenvolupament de la nostra democràcia; han imaginat noves formes de participació i d'exercici de les llibertats i drets de la ciutadania; han impulsat drets de

nova generació; i han contribuït activament a la igualtat entre homes i dones, a la lluita contra la violència de gènere, a la igualtat efectiva de tota la ciutadania, a la cura i atenció de persones dependents, a la creació d'ocupació, a la formació permanent dels treballadors i treballadores, a l'enfortiment de la cohesió social, a la consolidació de l'estat del benestar i a la solidaritat i cooperació al desenvolupament.

Hem fet realitat una nova forma de governar, des de la proximitat a la ciutadania, i hem enfortit la gestió pública, apostant per uns ajuntaments moderns i eficaços, amb serveis públics de qualitat. Per tant, consideram l'àmbit local com un espai estratègic de l'acció política i el futur de la democràcia, un espai per al desenvolupament dels drets de la ciutadania i una oportunitat per fer realitat els drets socials de nova generació. Amb aquest bagatge, promovem el desenvolupament d'aquest Codi de bon govern local.

Així mateix, el Codi podrà servir per complementar la legislació estatal i assegurarà la realització efectiva d'aquells desplegaments normatius que les lleis estatals d'aplicació a l'àmbit local remetent als governs locals.

El Codi es conformarà també com un estatut per als càrrecs electes locals, fent-se eco de l'afirmació del Codi europeu "no es poden imposar obligacions sense que s'ofereixin garanties que permetin als representants locals i regionals electes complir els seus deures", i en aquest sentit assegurarà la llibertat a exercir el mandat i a una retribució adequada a les responsabilitats assumides.

En aplicació d'aquestes consideracions, contribuirem a millorar els models de gestió, assegurarem a la ciutadania un bon govern local com a garantia d'igualtat i solidaritat, i adquirirem un compromís amb l'ètica pública i la qualitat democràtica en l'àmbit de gestió més pròxim a la ciutadania. Es tracta, en definitiva, d'aprofundir en la configuració democràtica i participativa de les corporacions locals.

L'escenari idoni per dur a terme l'aprovació d'un acord d'aquestes característiques el constitueix la Federació Espanyola de Municipis i Províncies, en el si de la qual, i comptant amb el Consell Territorial, s'ha de concretar, debatre i finalment consensuar un text per part de tots els partits polítics representats en aquesta.

Per això, es fa necessari un acord que, en execució d'aquests antecedents, reculli com a mínim els punts que es detallen a continuació:

Principis del Codi de bon govern local

- Els càrrecs electes locals i els membres no electes de la Junta de Govern Local actuarem en l'acompliment de les nostres funcions, d'acord amb la constitució, els respectius estatuts d'autonomia i la resta d'ordenació jurídica, i ajustarem la nostra activitat als principis ètics i de conducta continguts en aquest Codi de bon govern local.
- Regiran les nostres actuacions l'eficiència, la modernització de l'Administració i el bon servei a la ciutadania, i defensarem els interessos generals amb honestetat, objectivitat, imparcialitat, confidencialitat, austeritat i proximitat a la ciutadania.
- Contribuirem a millorar els models de gestió i assegurarem a la ciutadania un bon govern local com a garantia d'igualtat i solidaritat, adquirint un compromís amb

l'ètica pública i la qualitat de la democràcia en l'àmbit de gestió més pròxim a la ciutadania.

- Els representants locals fomentarem la transparència i la democràcia participativa.
- Treballarem a favor de la inclusió social i l'equilibri territorial, entre el centre i els barris, apropant els serveis a la ciutadania i distribuint-los en el conjunt del municipi de forma equitativa.
- Respectarem la voluntat de la ciutadania i actuarem amb lleialtat política, comproment-nos a assumir el Codi de conducta política en relació amb el transfuguisme en les corporacions locals.
- Respectarem i farem respectar els drets humans, fomentarem els valors cívics i utilitzarem un to respectuós i deferent en les nostres intervencions tant cap a qualsevol membre de la corporació com cap a la ciutadania, a la qual facilitarem l'exercici dels seus drets i el compliment de les seves obligacions.
- Els representants locals ens abstindrem d'exercir les nostres funcions o d'utilitzar les prerrogatives del càrrec per afavorir interessos privats, propis o de terceres persones, de manera que quedaran prohibits el favoritisme i l'exercici d'autoritat en benefici propi.
- Els càrrecs electes locals i els membres no electes de la Junta de Govern Local no acceptaran regals que sobrepassin els usos i costums de la simple cortesia per part d'entitats o persones.
- Inclourem entre els principals objectius de les polítiques locals la lluita contra el canvi climàtic, la protecció del medi ambient i l'ordenació racional i sostenible del territori.

Mesures per millorar la gestió i la qualitat de la democràcia local

Resulta indispensable estimular i desenvolupar totes aquelles mesures que contribueixin a apropar l'Administració local a la ciutadania i que garanteixin la màxima transparència en la gestió i la més àmplia informació. Per aconseguir-ho, s'han de tenir en compte els punts següents:

- S'articularen comissions de control i seguiment en la contractació pública per garantir que tant la contractació realitzada per l'Ajuntament com la dels seus organismes autònoms i empreses de capital municipal es dugui a terme sota els principis de transparència, legalitat, publicitat i lliure concurrència.
- Crearem mecanismes per possibilitar la formulació de suggeriments i reclamacions com a mitjà per aprofundir en la participació i la comunicació amb el veïnat.

- El Govern local mantindrà reunions periòdiques amb l'oposició per donar compte de les iniciatives i projectes, i per facilitar els acords i la desitjable governabilitat de l'Administració local.
- Com a norma general, es faran plens ordinaris almenys amb caràcter trimestral en els ajuntaments amb població menor a 20.000 habitants.
- Es recomanarà incorporar l'oposició als consells d'administració de les societats i empreses públiques municipals, i als patronats de les fundacions locals.
- Es regularà la compareixença en comissions informatives dels directius d'organismes, empreses, patronats i serveis municipals.
- Les empreses públiques o amb participació pública aplicaran, en la seva gestió, codis ètics de conducta i criteris d'estratègia de responsabilitat social empresarial.
- Es publicarà, detalladament, el procediment de concessió de subvencions i ajuts, amb determinació de la quantia i del beneficiari, i amb màxim nivell de transparència sobre les persones jurídiques sol·licitants i els grups de les que en depenguin.
- Es regularà una carta de drets de la ciutadania respecte al funcionament dels serveis.
- S'impulsarà l'aplicació de la Llei d'accés electrònic dels ciutadans a l'Administració i es destinaran recursos a la utilització de les tecnologies de la informació i el coneixement.
- Els governs locals col·laboraran amb les instàncies que defensin els drets de la població i donaran resposta als seus requeriments i a les seves sol·licituds. Així mateix, adoptaran les mesures adequades per garantir l'eficàcia de les decisions judicials.
- Els diversos grups polítics disposaran d'un despatx o local en dependències municipals per reunir-se i rebre visites, i la Batllia posarà a la seva disposició els mitjans materials i humans que permeti el pressupost.
- Es garantirà la pluralitat en els mitjans locals d'informació i comunicació i s'afavorirà un espai de participació per a l'oposició.
- Promourem el diàleg amb els sectors socials, amb els treballadors de l'Administració i les organitzacions sindicals, i s'incentivarà el compromís amb l'eficiència en la prestació dels serveis públics locals.

- S'afavorirà la celebració anual d'un debat sobre l'Estat del municipi.

Incompatibilitats i declaracions d'activitats i béns

- Els representants locals i els membres no electes de la Junta de Govern Local formularan, a l'inici i al final del mandat, una declaració sobre causes de possible incompatibilitat i sobre qualsevol activitat que els proporcioni o pugui proporcionar ingressos econòmics.
- Es faran públiques les declaracions de béns, d'activitats i de causes de possible incompatibilitat, dels càrrecs públics electes, directius i del personal de confiança de les institucions, de conformitat amb els models que seran aprovats pel Ple.
- Es traslladaran al Registre de Béns i Interessos els canvis patrimonials o d'activitats que tinguin lloc al llarg de la legislatura, en el termini de dos mesos des que es produeixin.
- Es publicaran les retribucions íntegres i les compensacions econòmiques que percebin per la representació desenvolupada amb motiu del seu càrrec, dels càrrecs públics electes, dels directius i del personal de confiança de les institucions.

Retribucions econòmiques dels electes

- Des del respecte a l'autonomia local, les retribucions dels càrrecs electes dels Governos Locals han de respondre a criteris objectius com ara la població, el pressupost o la situació financera municipal.
- Així mateix, s'haurà d'establir una relació de regidors i regidores de govern i d'oposició amb retribució i dedicació plena en funció dels mateixos criteris.
- Es recomana la dedicació exclusiva dels batles i batllesses dels municipis de més de dos mil habitants.
- Les quanties retributives es fixaran partint d'uns barems que utilitzaran, com a límits i criteris comparatius, el règim retributiu de càrrecs públics d'altres institucions i/o funcionaris públics que ocupin càrrecs de responsabilitat similar, ja sigui en l'àmbit local, estatal o autonòmic.
- Les remuneracions dels càrrecs electes seran publicades per a coneixement de la ciutadania.
- Els càrrecs electes locals i els membres no electes de la Junta de Govern Local actuaran d'acord amb criteris d'austeritat i prudència en la seva política de despeses.
- Les federacions territorials de municipis recomanaran les quanties retributives d'aplicació al seu territori respectiu.

- Promourem la creació d'un fons en les comunitats autònomes per garantir les retribucions dels càrrecs electes locals en ajuntaments de menys de 5.000 habitants.

Mesures de democràcia participativa

- La democràcia representativa i la democràcia participativa no són alternatives contraposades, sinó que es complementen i reforcen l'una a l'altra. D'altra banda, un moviment associatiu sòlid i una societat participativa i ben estructurada resulten imprescindibles per aprofundir en la democràcia local.
- Es fomentarà una administració relacional, dialogant, que impliqui i consulti a la ciutadania i als diferents agents econòmics, socials i culturals, facilitant els canals i els mitjans necessaris.
- Es crearan instruments concrets, com el Consell del Municipi, grups de treball entorn de projectes determinats, tallers de reflexió ciutadana, canals per a la preparació dels pressuposts participatius, el Consell Econòmic i Social i els consells assessors sectorials. Així mateix, es recollirà, en la normativa d'organització, l'anomenada iniciativa popular.
- El Govern local ha d'educar per a la participació ciutadana, és a dir, ha de dissenyar plans de formació adequats per fomentar l'associacionisme i el voluntariat cívic.
- S'articularen fórmules de participació respecte a diferents col·lectius, i es prestarà una atenció diferenciada a la participació dels infants amb l'impuls de consells de la infantesa, i la mateixa o altres fórmules per a joves, persones majors i immigrants.
- Assegurarem el dret a la informació entre la ciutadania i els representants locals, aprofitant al màxim les tecnologies de la informació, a la utilització del qual es contribuirà decididament.
- Desenvoluparem fórmules diverses d'avaluació ciutadana de la gestió local. Per a afavorir l'avaluació esmentada, donarem compte de forma regular del grau d'acompliment dels objectius de la gestió i del nivell d'execució pressupostària.

Mecanismes per a la seva aprovació, difusió i compliment

- El Codi ha estat debatut pels diferents partits polítics representats en la Federació Espanyola de Municipis i Províncies, sotmès a l'aprovació posterior de la seva Comissió Executiva, i a partir de la firma, queda obert a la ratificació individualitzada de tots els governs locals que desitgin adherir-se a aquest compromís.
- Els ajuntaments signataris, fent ús de l'autonomia local, incorporaran al seu ordenament, a través dels seus reglaments orgànics i altres normes de funcionament específiques, els principis i normes continguts en aquest Codi.

- Els ajuntaments que ratifiquin aquest Codi informaran de la seva existència i contingut a la ciutadania, ho esmentaran en els fonaments dels seus acords i actes locals i vetlaran pel seu compliment.
- En el si de la FEMP es crearà un observatori d'avaluació de qualitat democràtica encarregat de valorar l'aplicació del Codi.